Inspectie Veiligheid Defensie
Ministerie van Defensie

Werkprogramma 2020

Veiligheid vergt aandacht, steeds weer

Colofon

Inspectie Veiligheid Defensie

Locatie
Complex Brasserskade
Brasserskade 227a
2497 NX Den Haag

Postadres
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
MPC 58B

www.ivd.nl

December 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

1. Over de IVD 5

Werkwijze 5

Bevoegdheden 6

2. Onderzoeksprogramma 2020 7

Nieuwe onderzoeken in 2020 7

Totaaloverzicht onderzoeken in 2020 9

3. De IVD in ontwikkeling 13

Bijlage Lijst van afkortingen 15

Voorwoord

De Inspectie Veiligheid Defensie (IVD) is in 2018 opgericht om als toezichthouder de defensie-organisatie scherp te houden op het gebied van fysieke en sociale veiligheid. Vorig jaar vermeldde het voorwoord bij het werkprogramma voor 2019 onder meer: “Het is zaak de organisatie gedegen in te richten en verstandige keuzes te maken bij de inzet van de capaciteit.” De organisatorische inrichting van de IVD is in de tweede helft van 2019 voltooid, met inbegrip van de formele aanstelling van 24 vaste medewerkers. De inspectie is aan haar eerste onderzoeken begonnen en inmiddels heeft zij veertien onderzoeken onder handen en één rapport gepubliceerd.

Voor u ligt het IVD-werkprogramma 2020 met een overzicht van de lopende onderzoeken en een toelichting op drie nieuwe, thema/systeemgerichte onderzoeken die de inspectie voornemens is te gaan doen. Dit beperkte aantal nieuwe onderzoeken moet in samenhang worden gezien met het beslag dat de huidige veertien onderzoeken op de capaciteit van de inspectie legt. Tien daarvan zijn voorvalonderzoeken. Voorvalonderzoeken zijn niet te voorspellen en kunnen in 2020 de planning van nieuwe en lopende systeemgerichte onderzoeken beïnvloeden. De inspectie komt in dat geval op deze planning terug in haar jaarrapportage.

De IVD wil zich ontwikkelen tot een gezaghebbend toezichthouder die effect sorteert. Daarom investeert zij in de kwaliteit van haar medewerkers, zoekt zij actief de samenwerking met andere interne en externe toezichthouders en volgt zij nauwgezet de ontwikkelingen in haar omgeving. Ook deze en andere aspecten komen in dit werkprogramma aan bod.

Rapporten alleen bereiken niet de beoogde effecten, daarvan is de inspectie zich terdege bewust. Zij neemt daarom in 2020 initiatieven om de analyses, bevindingen en conclusies in haar rapporten in brede kring bespreekbaar te maken. Niet voor niets is haar motto: *Veiligheid vergt aandacht, steeds weer*.

Wim Bargerbos
Inspecteur-Generaal Veiligheid

1. Over de IVD

Met haar toezicht wil de IVD Defensie stimuleren om de veiligheid van haar medewerkers continu te verbeteren. De IVD wil zich de komende jaren ontwikkelen tot een gezaghebbende toezichthouder die een effectieve bijdrage levert aan het lerend vermogen van de defensieorganisatie en de veiligheid van de defensiemedewerkers. De IVD verricht daartoe onderzoek.

De IVD werkt onafhankelijk en valt onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van Defensie. In overeenstemming met de 'Aanwijzingen inzake de rijksinspecties' van de minister-president uit 2016 betekent dit onder meer dat zij zelf bepaalt waarnaar zij onderzoek doet en hoe zij haar onderzoek uitvoert. Ze komt autonoom tot haar bevindingen en oordelen en rapporteert rechtstreeks aan de minister en de staatssecretaris.

Werkwijze

De IVD hanteert drie vormen van onderzoek:

- Onderzoek naar ernstige voorvallen. De inspectie wil met deze onderzoeken de directe en achterliggende oorzaken van ongevallen achterhalen en herhaling voorkomen.
- Thematisch onderzoek. De inspectie onderzoekt thema's die van belang zijn voor de veiligheid.
- Systeemgericht onderzoek. De inspectie onderzoekt de kwaliteit en de werking van veiligheidsmanagementsystemen en aspecten daarvan.

De inspectie werkt volgens de zeven principes waaraan goed toezicht moet voldoen: transparant, onafhankelijk, professioneel, samenwerkend, slagvaardig, selectief en reflectief. [1] De werkwijze van de inspectie is beschreven in het Onderzoeksprotocol IVD. Dit protocol beschrijft hoe de inspectie haar onderzoeken uitvoert, welke kwaliteits- en zorgvuldigheidseisen zij daarbij in acht neemt en hoe oordelen tot stand komen. In een

[1] Zoals vastgelegd in de Kaderstellende visie op toezicht II (2005) en de kabinetsreactie op het advies 'Toezien op publieke belangen' (2013) van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

interviewprotocol is vastgelegd hoe een interview met inspecteurs verloopt en hoe zij met interviewgegevens omgaan. Zo weten defensieonderdelen en medewerkers waar zij aan toe zijn als de inspectie onderzoek doet, wat de IVD van hen verwacht en wat hun rol is in het onderzoek.

Op de website van de inspectie www.ivd.nl is meer informatie te vinden over de werkwijze van de IVD.

Bevoegdheden

Om hun werk goed te kunnen doen, hebben de inspecteurs van de IVD bijzondere bevoegdheden, zoals het opvragen van benodigde informatie en de toegang tot alle locaties van Defensie. De 'Regeling van de Minister van Defensie, houdende werkwijze en bevoegdheden van de Inspectie Veiligheid Defensie'[2] formaliseert deze bevoegdheden. De IVD gaat vertrouwelijk om met de informatie die zij ontvangt. Dit geldt ook voor specialisten en deskundigen van de defensieonderdelen of van buiten Defensie als zij aan onderzoeksteams van de IVD zijn toegevoegd.

[2] Staatscourant nr. 21612 van 18 april 2019.

2. Onderzoeks-programma 2020

In dit hoofdstuk licht de IVD toe welke onderzoeken in 2020 beginnen en welke onderzoeken doorlopen vanuit 2019. Op de website www.ivd.nl is meer informatie over de onderzoeken te vinden.

De IVD programmeert haar onderzoek waar mogelijk risicogericht. Bronnen hiervoor zijn onder andere meldingen, signalen van interne expertisecentra en andere toezichthouders, rapporten van onderzoekscommissies en eigen waarnemingen. Ook inventariseert ze mogelijke onderwerpen bij de defensieonderdelen.

Een aantal onderzoeken uit het voorgaande jaarprogramma loopt door in 2020. Ook vergt de verdere ontwikkeling van werkprocessen van de IVD in 2020 aandacht. Met een formatie van 24 vaste functies is de ruimte voor nieuw thematisch en systeemgericht onderzoek in het werkprogramma 2020 beperkt.

Het aantal voorvallenonderzoeken in 2020 is vanzelfsprekend niet te voorspellen. Wel houdt de inspectie er rekening mee dat voorvallenonderzoek in 2020 mogelijk een dusdanig groot beslag legt op haar uitvoeringscapaciteit dat de planning van thematische en systeemgerichte onderzoeken aanpassing behoeft. De inspectie legt hierover verantwoording af in haar jaarverslag.

Nieuwe onderzoeken in 2020

Gevaarlijke stoffen

De IVD onderzoekt in hoeverre Defensie inzicht heeft in de gevaarlijke stoffen waarmee defensiepersoneel in het werk in aanraking kan komen. De keuze voor dit onderzoek is tot stand gekomen in overleg met de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), die een landelijk programma inzake gevaarlijke stoffen heeft opgesteld. Het onderzoek van de IVD in 2020 betreft de categorie stoffen die een belangrijke oorzaak vormen van beroepsziekten, namelijk de CMR-stoffen (carcinogene, mutagene, reprotoxische stoffen). In het ‘Plan van Aanpak Beheersing chroom-6 bij Defensie’ van oktober 2018 kondigde Defensie al maatregelen aan om de beheersing van het werken met chroom-6 en andere CMR-stoffen te verbeteren. Om de risico’s te kunnen

beoordelen en beheersen, moeten commandanten inzicht hebben in de werkzaamheden waarbij deze gevaarlijke stoffen worden gebruikt. Hiertoe stelt Defensie een inventarisatie van deze stoffen op. De IVD onderzoekt de aanpak en voortgang van deze inventarisatie.

De keuze voor dit onderzoek is tot stand gekomen in overleg met de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) die een landelijk programma inzake gevaarlijke stoffen heeft opgesteld.

> *De Inspectie SZW hanteert in haar programma Gevaarlijke Stoffen het volgende stappenmodel:*
> ***Stap 1** - Inventariseren en registreren van gevaarlijke stoffen.*
> ***Stap 2** – Beoordelen van blootstelling van werknemers.*
> ***Stap 3** – Maatregelen ter vermindering van de blootstelling.*
> ***Stap 4** – Borging dat de eerdere stappen accuraat blijven.*

Meerjarig onderzoek missies

De IVD onderzoekt in de komende jaren de wijze waarop Defensie veiligheidsrisico's inventariseert en beheerst gedurende de voorbereiding, uitvoering en beëindiging van operationele inzet. Het meerjarenprogramma moet inzichtelijk maken hoe het veiligheidsmanagement binnen Defensie is ingericht en hoe het werkt. Het onderzoeksteam gaat uiteenlopende missies in verschillende fasen bekijken. De IVD betrekt bij haar onderzoek ook rapporten van anderen, zoals van de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht en van de afdeling Evaluaties van de Commandant der Strijdkrachten.

In 2019 is de inspectie met dit programma begonnen. Het eerste onderzoek richt zich op de planning van de inzet van Zr.Ms. De Ruyter, die van januari tot juni 2020 deelneemt aan de Europese maritieme missie in de Golfregio. Daarna volgt het tweede onderzoek naar de uitvoering van een missie. De IVD bepaalt in 2020 welke actuele missie dat wordt.

Sociale veiligheid

Leidinggevenden spelen een cruciale rol in het creëren van een sociaal veilige werkomgeving en het zorgvuldig behandelen van signalen en meldingen van ongewenste gedragingen. 'Veiligheid en mensgericht leiderschap' is daarom een onderdeel van opleidingen en trainingen bij Defensie. In 2019 is de inspectie een onderzoek begonnen naar sociale veiligheid in de vervolgopleidingen van onderofficieren. Centraal staat de vraag of onderofficieren voldoende worden voorbereid op hun toekomstige rol op het terrein van sociale veiligheid en of deze vervolgopleidingen hun een sociaal veilige leeromgeving bieden. Het onderzoek wordt in de loop van 2020 voltooid en aansluitend begint de IVD een soortgelijk onderzoek naar sociale veiligheid in de vervolgopleidingen van officieren.

Totaaloverzicht onderzoeken in 2020

Nieuwe onderzoeken

Gevaarlijke stoffen	De IVD onderzoekt in hoeverre Defensie inzicht heeft in de gevaarlijke stoffen waarmee defensiepersoneel in aanraking kan komen tijdens het werk.
Meerjarig onderzoek missies: de uitvoeringsfase	De IVD onderzoekt het veiligheidsmanagement tijdens de uitvoering van een actuele missie.
Sociale veiligheid in opleidingen	De IVD onderzoekt sociale veiligheid in de vervolgopleidingen van officieren. De inspectie wil vaststellen in hoeverre de vervolgopleidingen van officieren hen toerusten op toekomstige taken op het gebied van sociale veiligheid en of deze vervolgopleidingen hun een sociaal veilige leeromgeving bieden.

Onderzoeken 2019 die doorlopen in 2020

Blikseminslag VeVa Ossendrecht	De IVD onderzoekt het voorval op 19 juni 2019 waarbij op het militaire oefenterrein bij Ossendrecht leerlingen van de mbo-opleiding Veiligheid en Vakmanschap zijn getroffen door de bliksem. Daarbij zijn leerlingen lichtgewond geraakt en één leerling zwaargewond.
Parachuteongeval Teuge	De IVD onderzoekt het voorval op 23 juli 2019 waarbij een militair van het Commando Landstrijdkrachten bij een parachutesprong op vliegveld Teuge om het leven kwam.

Val van CV90-gevechtsvoertuig	De IVD onderzoekt het voorval op 6 september 2019 waarbij een militair van het Commando Landstrijdkrachten gewond raakte na een val van een CV90-gevechtsvoertuig waaraan hij onderhoud pleegde. Het voorval gebeurde op het oefenterrein Klietz in Duitsland.
Afhandeling kleine voorvallen, incidenten en bijna-ongelukken	De IVD onderzoekt in hoeverre Defensie potentiële veiligheidsrisico's signaleert op basis van onveilige situaties, incidenten en categorieën 1- en 2-voorvallen, en wat er met inzichten uit de signaalfunctie gebeurt.
Sociale veiligheid in opleidingen	De IVD onderzoekt de sociale veiligheid in vervolgopleidingen van onderofficieren. De inspectie wil vaststellen in hoeverre de vervolgopleidingen van onderofficieren hen voorbereiden op toekomstige taken op het gebied van sociale veiligheid en of deze vervolgopleidingen hun een sociaal veilige leeromgeving bieden.
Meerjarig onderzoek missies: de voorbereidingsfase	De IVD onderzoekt de voorbereiding van een missie en de risicobeheersing in die fase.
Duiken	De IVD onderzoekt de mate waarin de aanbevelingen en beheersmaatregelen naar aanleiding van een eerder duikongeval (2015) zijn uitgevoerd. De IVD combineert dit met het onderzoek naar een voorval op 9 april 2019 waarbij een marineduiker onwel werd na een duik.
Transport gevaarlijke stoffen	De IVD onderzoekt de keten van het transport van gevaarlijke stoffen door de lucht vanaf het aanbieden van goederen tot en met het transport.

Overlijden korporaal Korps Commandotroepen	De IVD onderzoekt het voorval in de nacht van 18 op 19 oktober 2018 waarbij een korporaal van het Commando Landstrijdkrachten onwel werd tijdens een training in een zwembad in Roosendaal en op zondag 21 oktober overleed.
Ongeval Bonaire	De IVD onderzoekt een val met blijvend letsel bij een korporaal van de Luchtmobiele Brigade die in 2017 op oefening was op Bonaire. Het onderzoek betreft de toedracht en de afhandeling van het voorval.
Ongeval met een Nederlands Fennek-voertuig in Bergen-Hohne	De IVD onderzoekt het voorval op 19 november 2018 waarbij op het Duitse oefenterrein Bergen-Hohne een Nederlands militair en een Duits civiel voertuig met elkaar in botsing zijn gekomen. Hierbij zijn gewonden gevallen.
Schade aan F-16	De IVD onderzoekt het voorval op 21 januari 2019 waarbij een F-16 van de vliegbasis Leeuwarden aanzienlijke schade heeft opgelopen tijdens een schietoefening op het oefenterrein de Vliehors op Vlieland.
Voorval tijdens opleiding Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten	De IVD onderzoekt de aard, omstandigheden en gevolgen van een oefening eind oktober 2017 tijdens de vuurwapenopleiding bij de Brigade Speciale Beveiligingsopdrachten, inclusief de veiligheidsaspecten bij de gerelateerde opleiding. Tien dagen na dit voorval viel een deelnemer tijdens het vervolg van deze vuurwapenopleiding uit.

Onderzoek voltooid in 2019

Besluitvorming en communicatie over het gebruik van schiet-inrichting Het Markiezaat	De IVD constateert na onderzoek dat Defensie alle informatie over schietinrichtingen bijeen moet brengen en toegankelijk moet maken voor alle betrokkenen. Defensie moet daarnaast de voorschriften voor het gebruik en ontwerp van schietbanen actualiseren en up-to-date houden.

3. De IVD in ontwikkeling

De IVD wil zoveel mogelijk effect bereiken met haar onderzoeken en aanbevelingen. Dat vraagt om de (door)ontwikkeling tot een professionele en innovatieve organisatie, die weet wat er in haar omgeving gebeurt en die alert opereert. Op de agenda voor 2020 staan daarom onder meer de volgende onderwerpen.

• Opleidingen

De medewerkers van de IVD zijn het belangrijkste kapitaal van de organisatie. In 2019 heeft de IVD een opleidingsprogramma samengesteld om hen verder te ontwikkelen. Daarbij heeft zij gebruikgemaakt van programma's van andere inspecties en onderzoeksinstituten. Ook sluit de inspectie voor een deel aan bij opleidingen die door de Academie voor Toezicht worden gegeven.

• Kwaliteitsmanagement

Defensie moet erop kunnen rekenen dat de IVD kwalitatief goede producten levert. De inspectie beschikt al over een aantal instrumenten om de kwaliteit van onderzoeken te waarborgen, zoals een onderzoekshandboek, een reviewprocedure en onderzoeksprotocollen. De IVD wil komen tot een omvattend kwaliteitsmanagementsysteem. Input hiervoor zijn onder meer de evaluaties van voltooide onderzoeken.

• Datagestuurde aanpak

De inspectie wil haar toezicht risicogericht vormgeven. In 2020 wil zij een bruikbare werkwijze ontwikkelen om beschikbare data te ontsluiten. Deze kan de IVD gebruiken bij het bepalen van onderzoeksthema's en bij de voorbereiding en uitvoering van onderzoek. Een dergelijke datagestuurde aanpak is ook bij andere (rijks)inspecties en toezichthouders in ontwikkeling. De IVD sluit daarbij aan.

• Interne en externe samenwerking

In het vorige werkprogramma is gemeld dat meer coördinatie tussen de interne toezichthouders bij Defensie wenselijk is om de doeltreffendheid en samenhang van toezicht te versterken. In 2020 wordt dit streven verder geconcretiseerd. De IVD werkt samen met andere rijksinspecties, bijvoorbeeld

op het gebied van kennismanagement en de vernieuwing van methoden van toezicht. De Inspecteur-Generaal Veiligheid is lid van de Inspectieraad, het samenwerkingsverband van de rijksinspecties.

• Uitvoerbaarheid van beleid

De IVD heeft mede tot taak de uitvoerbaarheid van beleid en regels op het gebied van veiligheid te toetsen en de defensieorganisatie daarover te informeren. Defensie heeft een werkwijze ontwikkeld om de uitvoerbaarheid van beleid te toetsen. In 2020 gaat Defensie deze werkwijze toepassen. De IVD heeft als toezichthouder op diverse momenten in dit proces een aangewezen rol.

• Evaluatie IVD

De organisatorische inrichting van de IVD was eind 2019 klaar. Dat proces wordt in 2020 formeel voltooid met een evaluatie. De IVD wil in de evaluatie ook vooruit kijken: welke ontwikkeling wil zij de komende jaren doormaken en wat wordt de ambitie? De medezeggenschap wordt actief bij de evaluatie betrokken.

Bijlage

Lijst van afkortingen

CMR Carcinogeen, mutageen, reprotoxisch

IGV Inspecteur-Generaal Veiligheid

ISZW Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

IVD Inspectie Veiligheid Defensie

VeVa Veiligheid en Vakmanschap

Inspectie Veiligheid Defensie

Complex Brasserskade
Brasserskade 227a
2497 NX Den Haag

Postbus 90701
2509 LS Den Haag
MPC 58B

www.ivd.nl